

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar românesc independent din Oradea-Mare.

REDACTIA și ADMINISTRAȚIA :
Strada Francoisc Deak No. 2.
Telefon 10-02.
Manuscrisurile nu se înapoiază.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:
Apare de trei ori pe săptămână.
Pe o lună 25 Lei
Pe un an 260 Lei

REMANIEREA

In organizmul guvernelor s'a întâmplat adesea să fie nevoie de primum. Motivele acestei necesități sunt de mai multe feluri. Uneori, alegerea titularului la cutare sau cutare departament s'a întâmplat ca să nu fie tocmai fericită, și bunul mers al acestui departament, cerea schimbarea. Alteori, o nouă orientare în politica, fie economică fie financiară a țării, necesită sacrificii de persoane ale căror principii nu concordau.

Acesta din punct de vedere al intereselor generale ale unei țări. Mai sunt însă cauze motivate de anumite combinații de partid. Și acestea sunt mai dese. La noi, mai ales, schimbarea guvernelor, și remanierea nu se fac pe baze de principii. Toate partidele par a fi călăuzite de același principii, numai că diferă persoanele. Vorba aceea: „comedia e aceeași doar actorii sunt alții”.

Remanierea actuală a guvernului român ne întărește convingerea, că nu interese de stat ci simple combinații de partid, au impus-o.

Căci nu vedem la departamente oameni chemați, specialiști. S'a luat un general dela interne și s'a aruncat la comunicații, alt general dela comunicații care în doi ani de experiență se înfișase în mersul departamentului său, îl vedem trecut la Lucrări publice iar pe fostul director general al C. F. R. care ar fi fost

poate cel mult desemnat pentru comunicații, este chemat la conducerea departamentului industriei.

Pe lângă acestea, scinderea unui minister de a 8-a mână pentru a se putea plasa doi ministriabili cu greutate în partid; crearea a noi subsecretariate de stat fără ca necesitatea lor să poată echivala cel puțin cu cheltuielile necesare întreținerii lor, sunt motive care ne întăresc această convingere.

Remanierea de azi nu ne pare a avea alt rost decât acela de a spori galeria foștilor miniștri și aducerea la ordine, prin ridicare, a unor puteri centrifuge din organizația unui partid.

Opinia publică nu are, nici a se alarma, nici a se bucura. Politica guvernului rămâne aceeași. Pe ea nu o interesează buclăria de partid. Ceeace ar fi numai de combătut, este ușurința cu care se creiază noi portofolii, cari volens nolens, vor trebui să coste multe milioane din bugetul statului. Și dacă orice cheltuielă de prisos este rădă venită pentru un stat, cheltuielile de prisos, pentru țara noastră, azi, când trece prin grozava criză financiară cunoscută de toată lumea, ne poate fi fatală.

Să sperăm, însă că cei mari știu ce fac. Noi am dori să fim înșelați în presupunerile noastre.

Misa.

Cum se maghiarizau orașele din Ardeal

Pentru a pune în adevărată lumină modul cum au fost maghiarizate orașele din Ardeal, dăm în traducere — după Blasiu Orban: Orașul Turda și jurul, Bpesta 1889. Pg. 270. — extrase din unele hotărâri aduse de orașul Turda.

„Anno 1711. die 19. mensis Iulii in congregatione Totius, Universitatis Nobilitum Oppidi Thorda.

Conclusum.

„Aflăm, că Valahii se înmulțesc foarte tare, între noi spre dauna noastră . . . Orașele și satele vechi și frumoase locuite de Maghiari și Sași, într'atâta sunt pustite de locuitori, prin înmulțirea Valahilor, că acum nici de veste nu le mai putem auzi. Pentru motivul amintit mai sus, hotărâm în comun, că fiecare gospodar sau văduvă din oraș este îndatorat a alunga, în curs de 8 zile, din casele și pământurile lor pe toți Valahii, aflători la casa sau pe pământurile sale, iar dacă nu voiesc să meargă, să fie alungați. Dacă se va afla vre-un gospodar ori văduvă atât de neajutorată, încât nu-i poate alunga cu forța sa, ofițerul orașului este obligat a-i da ajutor. Dacă se va afla vre-un cetățean sau văduvă, (care nu va duce la îndeplinire ordinaul) să fie pedepsit, în mod irevocabil până la 12 fl. și ofițerul orașului luând cu sine destule forțe este dator să alunge pe astfel de valahi refractari și să-le alunge vitele de pe teritoriul orașului.

La ținerea acestei hotărâri pe mai departe ne-am obligat prin strângere de mână și pentru amintirea ei pe mai departe ne-am scris numele prin notarul nostru jurat.”

„Tot în această adunare se hotărăște, ca nimeni . . . dintre locuitorii din Turda Nouă și Veche, să nu dea Valahului, nici casă nici loc de casă, nici loc extern; să nu-i vândă și să nu-i dea loc de locuit aici; care loc, dacă va fi vândut cu

drept de moștenire, sub orice titlu, se va confisca pentru oraș și executorul îl (pe român) va alunga din oraș . . . Dacă însă se va afla cineva dintre noi, care nu va observa una sau alta din decisiile susnumitului ordin, se va pedepsi, mox et defacto, cu 24 fl. și dacă va fi refractar și mai departe să fie un om descalificat (fără onoare).”

(Urmează 135 semnături).

Hotărârea din 5 Dec. 1712.

„Venind în discuție și hotărând din nou privitor la alungarea și extirparea Valahilor, am ajuns de acord că (Valahii) să fie alungați și să nu fie tolerați în orașul nostru; acei cari au fost prezenți la aducerea acestei hotărâri au declarat sub blestem, personal și de bună voință, că vor trăda pe cei cari îi știu, sau în caz de nenorocire în urma acesteia se vor ajuta cu munca lor ziua și noaptea.”

(Urmează 12 iscăiri).

Luptele civile din Grecia

Atena. — Un avion al guvernului trecând deasupra Corintului a fost atacat cu tunul. Unul din cele două avioane de care dispuneau Insurgenții a căzut și a fost distrus. Vaporul de război „Lemnos” a bombardat un detașament de 100 Insurgenți cari au încercat să treacă Istmul Corint.

Curiozități.

Protecția italiană asupra aromânilor. Ziarul „Tribuna” din Roma cere fraților din România să nu se supere dacă și italienii vor proteja pe aromâni. Dacă ar auzi vre-un cloban aromân din Pind ar exclama: de ala e slab mielul, că sughe de la două oi!

Cum se maghiarizează băieții români în școala de stat din Valea lui Mihai.

Primum următoarea scrisoare pe care o dăm publicității pe răspunderea autorului. Ar fi foarte trist dacă ar sta lucrurile așa cum ni le descrie nouă păr. Pereni. Autoritățile sunt datoare să cerceteze și să ia măsuri:

În școala de stat din Valea lui Mihai sunt înscriși peste 30 de băieți dintre care o parte vorbesc bine românește, iar cealaltă parte ar dori să învețe românește. Durere însă, că la această școală limba de propunere este cea ungurească. Întreb acum: dintre cele patru puteri didactice pentru ce să nu se poată barem una ocupa cu băieții de naționalitate română? Totuși e mare păcat, ca în România-Mare să se facă încă instrucția în unele părți, numai în limba ungurească, iar dacă împrejurările se prezintă așa să nu se poată întocmi planul de învățământ așa, ca băieții să fie instruiți și în limba lor maternă?

Ar putea cineva obiectiona, că dacă chiar așa tare îl doare pe preotul din Valea lui Mihai, că băieții români vor fi maghiarizați, pentru ce nu i-a îndemnat pe aceștia să se înscrie la școala confesională română? La acestea le răspund, că părinții desigur mai bucuros ar înscrie băieții lor la școala română, dar școala română și azi încă e tot în capătul orașului, ca și în vremurile de tristă amintire a ungarilor, deși ordinul ministerial cu No. 3855 apriat dispune ca, școale și alte instituții culturale românești, dacă nu sunt în loc corespunzător fără amânare să se schimbe cu alte locuri potrivite. Cu toate alergările, rugărilor plângerile, nu am fost satisfăcuți, deși sunt locuri destule potrivite și s'ar putea schimba.

Preoțimea și învățătorimea din comunele învecinate cu Valea lui Mihai ne dăm toată silișta ca să adunăm la oaltă pe români, perduți prin comunele ungurești, dar și aici nu suntem sprijiniți de acei cari ar fi chemați să ne sprijinească în munca noastră. Așa de exemplu în parochia filială din Simion, unde avem peste 400 români și după scrierea făcută în luna Septemvrie avem 57 băieți de școală, consilieratul agricol din Oradea nu voiește să deie pământ pentru învățător și școala română, deși îi stau la dispoziție mii și mii de iugăre. Ceva mai mult, a revocat pământul dat pentru parochie și biserică. Tot așa face Consilierul agricol și în comuna Chișineu, cu toate că aici la graniță am avea datorința națională să îngrijim să nu pierdem nici un pui de român.

Atrag atențiunea celor competenți la absurditatea ce se petrece la școala de stat din Valea lui Mihai cu atât mai vartos, că la această școală este numită și fida mea, care a absolvit școala normală la renumita și vechea preparandie gr. cat. română din Oradea. Acuma spuneți numai, să poate, ca o învățătoare crescută la susnumita școală superioară să maghiarizeze băieții români? Nu, ar fi un păcat strigător la cer! Din această cauză aducem la

cunoștința celor competenți, că dacă în această privință nu se vor face schimbări fida mea demisionează din postul de învățătoare, pentru că nu voim a sta întru ajutorul maghiarizării!

Emil Pereni,
preot român,

(N. R.) D. G. Bota însărcinat cu inspectarea școlilor din Bihor, căruia l-am adus la cunoștință cele de mai sus, ne-a declarat că zilele acestea va merge a fața locului.

Rezultatul îl vom comunica.

Biblioteca la regimente

Suntem informați că Regimentul 85 infanterie din localitate, în afară de cele câteva cărți franceze și germane ce le-a moștenit dela fostul regiment unguresc și-a procurat de curând un număr de peste 300 volume, numai cărți românești, de literatură, alese dintre cele mai de frunte opere originale și traduse.

Regimentul reflectează în prezent să facă și abonamente la câteva din marile jurnale și reviste mondiale.

Acestea toate numai pentru ofițerii aceluia corp. Pentru trupă există deja de mai înainte înființată în regiment o „bibliotecă a soldatului” deosemeni și reangajații regimentului își au biblioteca lor bine aleasă și pentru sporirea, căreia lucrează ei însăși prin filiala din corp a „Soc. sub-offițerilor”.

Iată deci o activitate culturală vrednică de toată laudă în mijlocul iubitei noastre oștiri. Vrednicului Comandant al acestui regiment îi aducem cuvenitele laude pentru râvnă ce o pune pentru înălțarea nivelului cultural al armatei de toate gradele și pentru felul cum știe să răspândească gustul cetitului.

Știri mărunte

— Cunoscutul scriitor francez Philippe Millet, directorul revistei „Europe Nouvelle” a murit subit la Paris.

— Italia aderă la propunerea engleză pentru o viltore conferință laterală asupra despăgubirilor la care vor lua parte și Statele-Unite.

— Au fost arestate patru doamne implicate în spionajul din București.

— La Cremona au avut loc serbări frumoase dentru aniversarea victoriei fasciste. Mussolini fiind cam bolnav n'a putut participa.

— La Piatra-Neamț, un evreu fiind amoroasă de o chelneriță română, pentru ca s'o poată lua de nevastă, s'a botezat.

— În Grecia răsculații se predau. S'a instituit o extraordinară curte marțială pentru judecarea rebelilor.

— În luna Noembrie va avea loc în București o conferință româno-ungară în care se vor discuta chestiuni economice, financiare, de drept și politice ca de ex. chestiunea pașapoartelor, etc.

— La vama Curici a fost descoperită o vastă cantrabandă de mătase. S'au făcut mai multe arestări.

— Corpul didactic din așa zisa zonă culturală vor primi pe lângă salariu și o primă de încurajare echivalentă cu o cincime din salariu.

TEATRU ♦ LITERE ♦ ARTA INFORMAȚIUNI

Teatru.

Turneul oficial al Teatrului Național din București în frunte cu marele artist Ar. Demetriade a reușit să obțină succese extraordinare prin toate centrele din Ardeal pe unde a dat reprezentații.

În orașul nostru trupa aceasta va da trei reprezentații în zilele de 12, 13 și 14 Noembrie. Se fac pregătiri pentru sărbătorirea așa cum se cuvine a acestui eveniment cultural. Biletele se vor vinde la Bibliotecă Românească și la Casa Teatrului "Regina Maria" începând cu ziua de 5 Noembrie. Comitetul pentru organizarea reprezentațiilor compus din intelectuali orașului nostru se va întruni Sâmbătă la ora 6 în sala mică a primăriei.

Un nou roman al lui Knut Hamsun
Knut Hamsun a terminat de curând un nou roman în nouă volume și care va purta titlul "Ultimul Capitol".

Expoziție.

În sala mare a cercului comercial pictorul Macalik expune 144 tablouri. Este o expoziție serioasă. Vom reveni în numărul viitor.

Academia Goncourt.

În vederea alegerii unui membru în Academia Goncourt (compusă precum se știe din zece membri) în locul rămas vacant prin moartea lui Emile Bergerat, se ventilează numele d-lor Henry Duvernois și George Courteline, celebrul autor al atâtor comedii cari au delectat timp de trei decenii aproape publicul principalelor teatre de comedie din Paris.

Inventarea unui explozibil lichid.

În Constanța, tânărul droghist Nestor Stefanatos a inventat un explozibil lichid. Cu un gram din acest explozibil se poate produce un deplasament de 5 metri cubi de pământ bătut. Explozia se produce fără detunătură. S'au făcut mai multe experiențe reușite.

Inventatorul va oferi invenția ministerului de război.

Opera din Cernăuți.

— În Cernăuți trupa de operă și operetă "Leonard" care joacă la Teatrul Național, culege seară după seară succese extraordinare.

Buletin Politic

Intern.

Cu formarea noului guvern s'au înființat noi portofolii. Cel mai de prisos departament, acel al muncii și ocrotirilor sociale, care la înființare a fost atacat de liberali ca fiind inutil astăzi are doi titulari. Apoi s'a reînființat și înființat subsecretariate de stat cari par a nu avea alt rost decât plasarea unora din marea pleiadă de ministriabili. Nu știm cum rămâne cu deviza d-lui V. Brătianu de a face economii în bugetul țării.

Partidele de opoziție atacă cu vehemență iar opinia publică a primit cu rezervă numirea d-lui Tancred Constantinescu la industrie și comerț. Motivul acestei rezerve este nenumăratele deralieri pe cari le are la activ ca director general la C. F. R.

Titularii noului departament și al secretariatelor de stat nu au de-

pus jurământ. Se așteaptă ca parlamentul să se pronunțe asupra înființării departamentelor lor.

Extern.

Tendința separatistă în proporții în Germania deși guvernul central pare hotărât s'o reprime. La Coblenz, Bingen, Bruck, Simmen și alte localități s'a proclamat republica. La Paris: s'a întrunit comisia de despăgubiri pentru a examina nota Germaniei din 24 Oct. Comitetul de experți care va aprecia capacitatea de plată a Germaniei nu va avea decât rostul de informator. Toate puterile rămân comisei reprezentanților.

Guvernul turc a demisionat. Grecia trece printr-o criză care-i poate fi fatală. Tot asemenea și Polonia, din cauza grevelor.

Administrația ziarului nostru, trecând la biroul de ziare "Simplon" din pasagiul "Vulturul Negru", orice reclamație se va adresa acolo. Numai cele redacționale se vor adresa redacției din str. Francisc Deak 2.

La noul departament al muncii, asigurărilor sociale și cooperăției a fost numit d. N. D. Chirculescu. S'au format două subsecretariate de stat la intern; unul politic pus sub conducerea d-lui Gh. Tătăreanu și altul administrativ pus sub conducerea d-lui Ricard Franasovici.

La sfârșitul lui Noembrie apare calendarul ziarului "Vestul României".

În noaptea de 1 Noembrie o societate voinică, a răsturnat toate chioscurile de ziare, aflătoare în Piața Unirii și dealungul Bulevardului Regele Ferdinand până la gară. Unele au suferit stricăciuni, dispărând și din materialul avut spre vânzare. Poliția cercetază.

Transferări la Tribunal și Judecătoria. Dr. More Pal judecător urban la judecătoria din oraș care a fost detașat la judecătoria rurală a fost rechemat la postul său. În locul lui la judecătoria rurală a fost transferat Andrei Kalnai judecător. În locul d-lui Fabri Antal fost judecător la Tribunalul local și care și-a dat demisia, a fost anuntat d. Atanasie Atanaslu fost procuror la Sf. George (Ardeal).

Delimitarea frontierei româno-jugoslave. Între guvernele român și jugoslav s'a încheiat următorul acord în chestiunea delimitării frontierei bănățene. România primește orașul Jombolea și comunele Cristur, Baha-Veche, Comlăuș, Cheica, Uivar, Bătrâna, Cioca, Jamul Mare, Lătunaș și Ciorda. Se recunoaște României proprietatea asupra insulelor Ada-Katei și Moldova-Nouă. România cedează Jugoslaviei o întindere de câteva sute hectare cu comunele Modos și Pardani.

Prețul cărnii și al untului. În ultima ședință a comisiei orașenești s'au fixat următoarele prețuri pentru carne începând cu 1 Noembrie: Carnea de porc cu 33—32, untura cu 65, iar carnea de vită cu 16 lei kgr.

† Petru Pantea. În ziua de 29 Octomvrie orele 2 a. m. a încetat din viață la domiciliul său, după lungi și grele suferințe, Petru Pantea, fost membru în Consiliul de Administrație al Băncii Bihoreana și membru fondator al suszisei instituții. Înormântarea a avut loc în ziua de 30 Octomvrie orele 4 p. m. la cimitirul dela Bonai.

D-l Prof. Bogdan Ionescu, a solicitat pe d-l Ioan Agărbiceanu director al ziarului "Patria" și a somat pe d-l Uliu Gombos pentru publicația ce acesta a iscalit-o în Revista "Vulturul". Aceste acte fiind făcute în mod autentic de notar public, prin care Domnia-Sa cere a 4 se încunoștința de către ambele persoane mai sus notate în care număr al ziarului "Patria" s'a publicat rânduile calomnioase, că d-l Bogdan Ionescu ar fi fost vreodată subvenționat de un tripou din Oradea-Mare. În același timp D-sa a intentat acțiune penală pentru calomnie prin presă D-lui Uliu Tr. Gombos pentru publicația ce acesta a făcut-o în "Vulturul" Nr. 14 din 25 Octomvrie 1923 sub iscalitură proprie, că d-l prof. Bogdan Ionescu a fost subvenționat de vreun tripou de joc de cărți din Oradea-Mare, fapt de care d-l Gombos ar fi luat cunoștință din ziarul "Patria".

Schrunk By Perless London
au sosit
stofe engleze speciale la
HACKMAYER
croitor bărbătesc
Strada Avram Iancu No. 2

Leul a fost cotelat azi la Paris cu 8.10 iar la Zürich cu 269.

Amânări de studii. Ministerul de război a aprobat amânări de studii tinerilor cari urmează să fie încorporați în baza art. 53 și în clasa contingentului 1924. Toți acești tineri vor înainta cererile de recrutare respective, cererile de amânare.

Duminică vor avea loc două matschur între Nac-Törekvés din Satu-Mare, contra Bihorului.

Cinema Apollo: Astăzi Joi se va rula partea II-a a senzaționalului film de aventuri "Loștiiorul Satanei" cu Harry Piel în rolul principal. Începutul reprezentațiilor la orele: 5, 7 și 9 după prânz. Biletele la casă.

ULTIMA ORA

București. — Primul ministru Tancoff al Bulgariei încunoștințează guvernul nostru că fostul prim-ministru Stambulski pusese la dispoziția partidului țărănist român suma de un milion și jumătate Leva pentru organizarea unui congres țărănist internațional. Cere restituirea acestei sume din partea guvernului român. S'au să fie scăzută din datorie Bulgariei ca despăgubiri. D-l Vintilă Brătianu a răspuns că nu poate recunoaște această sumă și că guvernul bulgar o poate cere pe cale civilă dela conducătorii țărăniști cărora li s'a dat.

București. — Guvernul a delegat pe d. Cosma fost ministru al Lucrărilor Publice ca reprezentant al său la uzinele Reșița.

Rador, ora 4. București. — O societate franco-americană a oferit României un împrumut de 30 miliarde lei cu 7% plătit în timp de 50 ani. În schimb însă această societate

cere concesionarea terenurilor petrolifere.

Guvernul a examinat această ofertă într'un consiliu de experți și a găsit-o convenabilă. D-l Vintilă Brătianu însă va decide atunci când oferta va fi făcută în mod legal.

București. — Gazetele din București anunță ruptura definitivă din partidul averescan. Mai mulți partizani și-au anunțat demisiile în caz când Argetoianu va rămâne la conducerea partidului.

Cu toată că generalul Averescu a făcut o primire cordială d-lui Argetoianu la sosire dat fiind însă votul de blam care i s'a dat la ultimile alegeri ale comitetului de conducere, se crede că aceasta este hotărât ca să demisioneze din partid.

Căutăm corespondenți în toate orașele din județele Bihor, Sătmar și Săiaj.

FABRICA DE PĂLĂRII "METEOR"
PASAGIUL VULTURUL NEGRU

Transformă cu mult gust tot felul de pălării de dame și pălării bărbătești.

Comenzile se primesc la "Erzsébet" Salon de pălării, 10

Spălătorie chimică

Edificiul Bazar. Partea spre teatru
Primesc tot felul de haine — rufărie pentru curățit chimic. Călcatul hainelor se face imediat

Samuil Borgos

Doriți se vă

aprovizionați eftin cu albituri și cioarapi? Incerca-ți odată la

Bermann

Pasagiul "Vulturul Negru"

Cumpărați dela producători!

Industria Textilă de Lână

S. A.

Bulev. Regele Ferdinand No. 13

Depozitul tuturor produselor din fabrică. Vanzarea pe lângă prețuri de fabrică riguros fixate.

Telefon 16-63 Telegrama: FONAL

Blănărie nouă!

Primesc tot felul de lucrări în blănărie cu prețurile cele mai convenabile.

Pasagiul "Vulturul Negru" — prăvălie No. 82 —

CATALOG.

Cu prețurile curente ale mai jos să fac eftin după măsură și după modele de modă de sezonului costumuri de bărbați raglane pardesiuri mantale de iarnă cari satisfac pretențiile tuturor la

Iuliu Gergely

croitorie bărbătească
Bulev. Regele Ferdinand No. 55

- 1 Sacco după măsură din stofe jumătate lână neagră, sură, ori în alte culori L. 1850—1980
- 2 Din material curat din lână în diferite culori sacco după măsură L. 2200—2340
- 3 În culori de modă I-a material din lână sacco după măsură L. 2780—2930
- 4 Din materiale de primul ordin din străinătate sacco după măsură L. 3280—3500
- 5 Pardesiuri, raglane și mantale de iarnă dela 1750 Lei în sus
- 6 Din materialele cele mai fine și pe lângă prețuri cari se vor fixa la comandă să efectuează costume de ceremonie și alte specialități.

PETRU VURUCLAS

avocat staglar

lucrează în cancelaria

Dr. IULIU POGANI

Oradea-Mare, Piața Mihai Viteazul 10.

JULIU GERGELY
CROITOR CIVIL ȘI MILITAR

Mare magazin de rechizite UNIFORME ȘI CHIPIURI

Oradea-Mare, Bul. Reg. Ferdinand, 55